

1974

1974

АГИТАТОРДЫН
БЛОКНОДЫ №1

АГИТАТОРДЫН БЛОКНОДЫ

1 №
январь
1974 ж.

КПСС-тин Горно-Алтайский обкомынын пропаганда ла
агитация бөлүгү

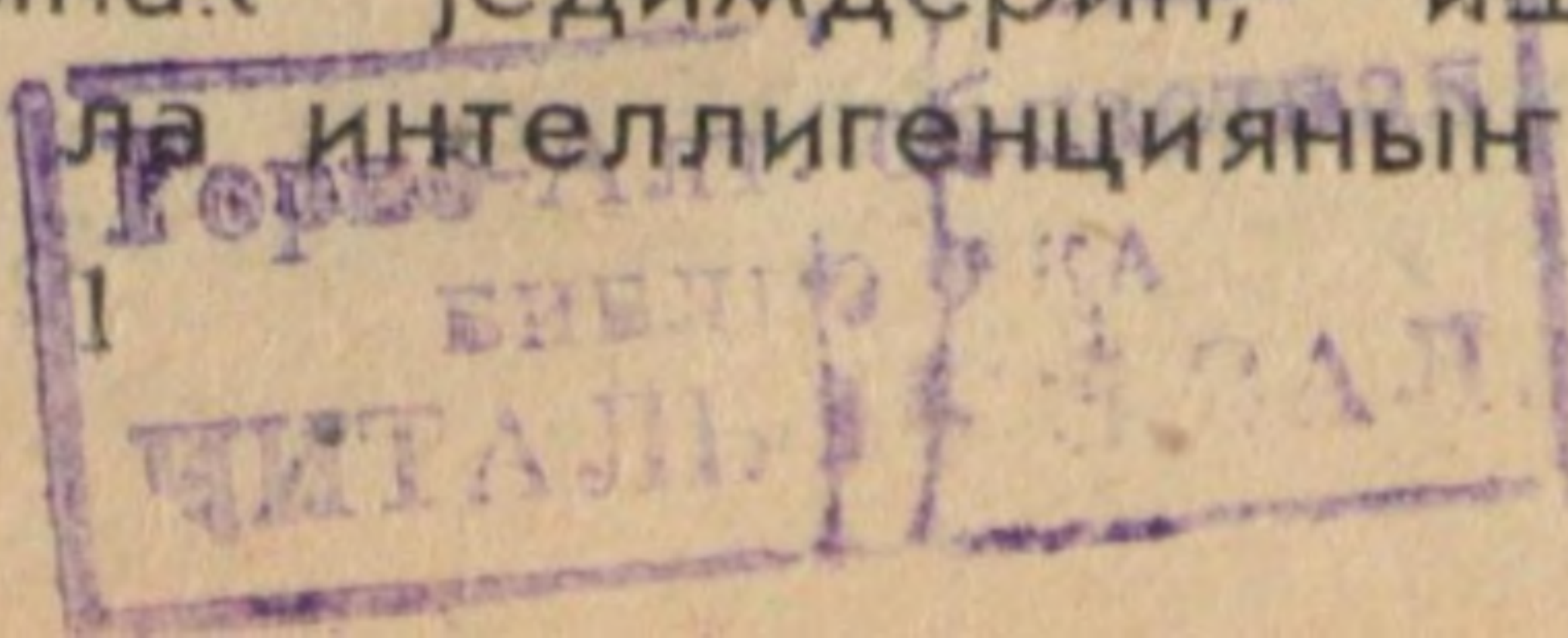
ТАСКАДУЛУ ИШТИН ТӨС СУРАГЫ

Туулу Алтайдын ишкүчиле жаткандары ленинский партиянын Төс Комитединин декабрьский (1973 ж.) Пленумынын жөптөрүн, Л. И. Брежневтин ондо айткан куучынын бийик көдүрингилү жарадып уткыдылар. Ончо улус 1974 жылдын албатыхозяйстванный пландарын бойына жуук алып, советский албатынын жадын-жүрүмин онон ары жарандыраарына ууландырылган партиянын ла башкаруунун жөптөрүн ончо жүрегинен жараткылайт.

Областын ишмекчилери, колхозчылары ла интеллигенциязы партиянын, онын Төс Комитединин ле Советский башкаруунун ич ле тыш жанындагы ленинский политиказын ончо жанынан жарадып, карындаштык албатылардын нак билезинде бойлорынын эрчимдү ижиле сүүген Төрөлинин экономический ле коруланар ийде-күчин онон ары тыгыдарына амадап иштегилейт.

Өткөн жылда албатыхозяйстванный пландарды бүдүреринде бистинг областын ишкүчиле жаткандары бир кезек жакшынак једимдерге јеткени ончо улуска јарлу. Промышленный ла јуртхозяйстванный предприятиялердин коллективтери 1973 жылдын пландарын бүдүреле, жаңы жылда онон бийик једимдерге једерге амадап, бийик молжулар алынгылайт.

Коллективтердин жакшынак једимдерин, ишмекчилердин, колхозчылардын

бийик темдектеп, областта көп улуска Советский Союз-
тың ордендериле, медальдарыла, «1973 жылдагы социа-
листический мөрөйдин јенүчизи» деп значокторло кай-
рал берилген. Бир кезек коллективтер КПСС-тин обко-
мынын, облисполкомнын ла облсовпрофтын президиу-
мынын Кызыл Мааныларыла, баалу сыйла кайралдаткан-
дар.

Садунын, бытовой јеткилдештин, культурный, школ-
дордын ла медицинский ишчилер база јакшы једим-
дерге једип алган.

Областын партийный, советский, профсоюзный ла
комсомольский организацияларынын једимдерине иш-
күчиле јаткандар, јашөскүрим ле балдар ортодо јарта-
малду ла идейно-политический иштин кеми элбегени ле
өдүнгизи тынгыганы јаан камаанын јетирген деп айдар
керек.

Је идеологический иште бир кезек једимдер бар
дейле, бис бу иште једикпестер јок, онон ары јаран-
дыргадый эп-аргалар јок деп айдар учурыс јок.

Кажы ла коллективтеги ончо партийно-политический
иштерди шиндебей, бу кичинек статьяда ленинский те-
матика аайынча таскадулу иштин сурактарына ајару эдер-
ге турубыс.

Туулу Алтайдын көп баштамы партийный организа-
цияларында, анчадала школдорында эки-үч жыл мынан
кайра ленинский тематика аайынча иштер јакшы өткү-
рилгенин темдектеер керек.

Улу башчыбыстын чыкканынан ала 100 жылдыгына
белетенген өйдө кажы ла шкодо, пионерский отрядта
ла дружинада, комсомольский организацияларда, иш-
мекчи коллективтерде ле культуранын учреждениеле-
ринде көп Ленинский музейлер, залдар, комнаталар,
агылу толуктар иштеген. Ондо көп тоолу јүзүн-јүүр те-
матический туштажулар, энгирлер, сборлор, клубтар
иштегилеген. Көп коммунисттер, јуунын ла иштин вете-
рандары, ады-јолы јарлу улус, үредүчилер, партийный,

советский, комсомолдордын активисттери ле каруулу ишчилери ленинский музейлердин, залдардын, комната-лардын ижинде эрчимдү туружып, таскадулу иште туза-лу, көп мероприятиелер өткүргендер.

Жакшынак иштү ленинский музейлер, залдар, комна-талар бу да күндерде городтын баштапкы номерлү ле национальный школдорында, Ондойдогы ла Шебалинде-ги орто школдордо бар. Ондо көп тоолу активисттер эр-чимдү туружып, ленинский тематика аайынча жакшы иш-тер өткүргилейт.

Je текши область ичинде ленинский залдардын, му-зейлердин, комнаталардын ла аңылу толуктардын тоо-зы быжыл астап калган.

Бу жаан учурлу ишке баштамы партийный организа-циялар аяруны аstatкан. Коммунисттердин, комсомол-дордын жуундарында, бюролордо ло парткомдордо, районнын ла школдордын советтеринде ленинский те-матика аайынча иштеерин тынгыдары керегинде сурак-тарды ас шүүжип, ол иштин айалгазын ла задачаларын анализировать эдип тургандары ас. Бу једикпестерди јоголтып, улу башчыбыстын В. И. Лениннинг јадын-јүрү-минин, ижи-јолынын јозогына јашөскүримди, ончо иш-күчиле јаткандарды таскадарын тынгыдар керек.

Областьта кезик ленинский музейлердин, залдар-дын, комнаталардын адын солып, оlorды кандый бир чокум тема аайынча јазагылайт.

Бистинг шүүлтеле болзо, кажы ла коллективте ленин-ский музей, зал, комната ла аңылу толуктар јазап, ондо јүзүн-јүүр тематический мероприятиелер, конференция-лар, политүредүлер өткүрерин јеткилдеер керек.

1974 јылда В. И. Лениннинг адыла колбулу жаан учурлу политический күндер болор.

Элден озо — В. И. Лениннинг јада калганынан бери 50 жылы болор. Оныла колбой «Ленин эмди де тирүден ти-рү», «50 јыл Ленин јогынан, Ленин көргүскен јолло», «Ле-нин бистинг јүрегисте», «Лениннинг кереги јүрүмде» ле

өскө дө темалар аайынча энгирлер, конференциялар, куучын-беседалар, выставкалар эдер керек.

Советский јашөскүрим, комсомолдор ВЛКСМ-нинг 17 съездине белетенип јат. Бу ишле колбой ленинский комсомолдын коммунизмди тözөөринде эрчимдү ижин ле керегин элбеде көргүзер керек.

ВЛКСМ-ге Лениннинг адын адаганынан бери 1974 јылда база 50 јыл болор.

Бу ок јылда Петроград городты Ленинград деп адаганынан бери база 50 јыл толуп јат.

Калганчыда — 1974 јыл тогузынчы бешјылдыктын планын бүдүреринде, КПСС-тин XXIV съездинин јөптөрин, Лениннинг јакылталарын бүдүреринде база јаан учурлу јыл болуп јат.

Бу јаан учурлу керектерди ајаруга алып, ишкүчиле јаткандар, јашөскүримдер ортодо јартамалду ла идейно-политический иштерди тынгыдарында ленинский музейлердин, залдардын, комнаталардын ла аңылу толуктардын учуры бийиктеп ле элбеп турганын кажы ла партийный, советский, комсомольский, профсоюзный организациялар јакшы билип, элбеде тузаланар учурлу.

Улу башчынын кереги ле јадын-јүрүми таскадулу иште тös јерде туруп, јаан ийде-күч болор учурлу.

ОБЛАСТЫНГ ПАРТОРГАНИЗАЦИЯЛАРЫНДА ОТЧЕТТОРДЫН ЛА ВЫБОРЛОРДЫН ИТОГТОРЫ КЕРЕГИНДЕ

КПСС-тинг Уставы, партиянын Төс Комитедининг Политбюрозынын ла крайкомынын бюросынын жөптөри аайынча областыта 331 баштамы, 242 цеховой парторганизацияларда ла 185 партийный группаларда отчеттор ло выборлор өткүрилген. Быжылгы отчеттор ло выборлор партиянын XXIV съездининг исторический жөптөрин он-он ары бүдүрери, бешжылдыктын үчинчи, эн каруулу жылында алынган государственный пландарды ла мол-жуларды бүдүрери жанынан областын бастыра коммунисттери ле ишкүчиле жаткандары эрчимдү иштеп турган айалгада өткөн. Партийный организациялардын эрчими социалистический мөрөйдү онон ары элбеде өскүрерине, 1974 жылга иштин коллективтеринин удур ала-тан пландарын белетеерине ле оны бүдүрерине, бешжылдык планды бүткүлинче ойинең озо бүдүрерине жуландырылган.

Отчетный докладтарда, коммунисттердин айткан куучындарында ла жарадылган жөптөрдө быжыл өткөн отчетно-выборный кампаниянын аңылу учурына жаан аяру жетирилген. Баштамы партийный организациялар отчетный ойдин туркунына төзөмөлдү ле политический иштердин жаңы бүдүмдериле, эп-сүмелериле байыган. Парторганизациялардын иштерининг итогторын шүүжип ле келер ойгө задачаларды тургузып тура, коммунисттер бар ченемелдерин бастыра жанынан шүүшкендер, общественный жүрүмнин бастыра бөлүктеринде партиянын баштамы организацияларынын учурын онон ары бийиктедери жанынан өткүретен чокум иштерди темдектеп алгандар. Отчетор ло выборлор өдөр тужунда коммуни-

сттер јангыс ла једикпестерди темдектеген эмес, је анайда ок промышленный ла јуртхозяйственный производствонун једимдү иштеерин бийиктедерине ле бар аргаларды тузаланарына жуландырылган көп јакшынак ла чокум шүүлтелер эткендер.

Темдектезе, Ондой аймакта Јолодогы совхозтын койчызы Пиянтин С. Г. бойынын куучынында мынайда айткан: «Бистин совхоз государственного эт ле түк табыштырар планын бүдүрип болбой јат. Менин шүүлтемле болзо, бу керектин төс шылтагы — бисте койлорды санитарный јанынан јеткилдеери ујан өткүрилип турганында, фермаларда зоотехнический культура јабыс кеминде тургузылганында, малдын кажаандары коомой айалгада ла азырал једишпей турганында болуп јат. Койлорды үүрлерге јастыра ылгап турган учуралдар база болгон. Койлордын продуктивностын бийиктедеринде јаан учурлу эп-аргалардын бирүзи оларды үренделтерин чике ле бойынын өйинде өткүрөтени болуп јат. Је специалисттер бу ишти јакшы өткүрбей, бистин шүүлтелеристи ајаруга албай јадылар. Олор койчылардын турлуларына сүрекеј ас јүредилер. Совхозтын парткомун ла дирекциязын бистерге, койчыларга, јеткил ајару јетирзин деп сурап турус».

Кан-Оозы аймакта Јабагандагы совхозтын койчызы Селешев Н. А., Кош-Агаш аймакта Калининнин адыла адалган колхозтын старший койчызы Нургузян Кожакенов, Ондой аймакта Калининнин адыла адалган колхозтын койчызы К. К. Яймаев, Горно-Алтайсктагы јуртхозяйственный станциянын уј саачызы Т. Ф. Лаптева ла көп өскө дө коммунисттер койчынын, уј саачынын жуур ижине јаан ајару јетирери, оларго керектү культурно-бытовой айалганы төзөөри, мал турар кажагандарды механизировать эдери керегинде айткандар.

Малдын угун јарандырар иштер, малдан алатан продукцияны иштеп аларын көптөдөри, техниканы билгир тузаланары керегинде, общественный малдын кыш-

тузы өдүп турганы, партийный группалардын иштери керегинде көп нөкөрлөр бойлорынын куучындарында айткандар. КПСС-тин Төс Комитединин «Колхозный ла совхозный производствоны өскүреринде специалисттердин учурын бийиктедери жанынан КПСС-тин Алтайский крайкомынын ижи керегинде» жарлу жөби журтхозяйственный кадрларла иштер өткүрерине жаан камаанын жетиргени докладтарда ла коммунисттердин куучындарында темдектелген.

Жартап айтса, Кош-Агаш аймакта Калининнин адыла адалган колхозтын главный зоотехниги К. А. Смаилов мынайда айткан: «КПСС-тин Төс Комитединин Алтайский крайда специалисттер керегинде жөбин быжулап кычырала, мен бойымнын ижимдеги ле колхозтын өскө дө специалисттеринин ижиндеги једикпестерди јарт билип алгам. Нени эдерин мен эмди билерим. Эң ле төс учурлу задача — малды өскүреринин сурактары аайынча иштерди ажындыра жаантайын өткүрери, бойлорынын иштери учун зоотехниктердин, бригадирлердин, фермалардын заведующийлеринин, койчылардын, скотниктердин каруулу болорын бийиктедери. Партийный бюрого бу јөпти бүдүрери жанынан темдектелген бастыра иштерди кыйалта јоктон бүдүрерине једип алар керек».

Производствонын арбынду иштеерин ле иштин арбынын бийиктедеринин јолдоры, науканын ла техниканын једимдерин тузаланары, иштин көргүзүлеринин чындыйын јарандырары керегинде промышленностьтын, строительствонын, транспорттын ла албаты хозяйствонын өскө дө бөлүктеринин коммунисттери айткандар.

Улаган аймакта Акташтагы агашпромхозтын тракторизи коммунист В. Р. Кукасов айткан куучынында план бүтпей турганынын шылтагын ла тузаланылбаган бар эп-аргаларды чокумдап жартаган. Ол оноң ары мынайда айдат. «Участоктордын начальниктери агаш бетеер јерлерди талдаарына ајаруны ас јетиредилер.

Агаш белетейтен деляналарды тузаланатан аңылу план јок, олар аҗындыра белетелбей јат. Агашты автомашиналарга коштойтон площадкаларды белетейтен јерлер јастыра талдалат. Онон улам площадкаларды јаантайын солыырга келижет. Улусты ишке јетирерине көп өй чыгымдалат. Кезикте бис ишти түште де баштап турадыс».

Иштеер өйди билгир тузаланары ла иштин дисциплиназын тыңыдары керегинде Горно-Алтайсктын, Турачактын, Майманын ла өскө дө промышленный предприятиялердин коммунисттери айткандар.

Школдордын, медицинский учреждениелердин, садунын, быттын, областной ло районный организациялардын ла ведомстволордын партийный организацияларынын једикпестү иштери отчетный јуундарда база да кезем критикалалган.

Баштамы парторганизациялардын отчетно-выборный јуундарында турушкан коммунисттердин 32,8 проценти, цеховой—47,2 проценти, эмезе былтыргызынан көп улус јуундарда куучын айткандар. Коммунисттердин эрчими тыңыырына партийный документтерди солып турганыла коштой өткүрген иштер јаан камаанын јетирген. Быјылгы отчетно-выборный јуундарда коммунисттер өткөн јылдагызына көрө ксп турушкандар. Быјылгы өткөн јуундарда бастыра коммунисттердин 94,1 проценти турушкан. Öткөн јылдагызына көрө баштамы парторганизациялардын качыларын солыыры 3,8 процентке ле цеховой парторганизацияларда 2,9 процентке астаган. Јаңы тудулган качылардын, бюролордын ла парткомдордын члендеринин чыңдыйы ла социальный составы јаранган. Ишмекчилерден ле колхозчылардан тудулган качылар 40 процентке шыдарлажып јат. 331 баштамы парторганизациянын качыларынан 144 кижии, эмезе 43,5 проценти бийик ле толо эмес бийик үредүлү. Баштамы үредүлү улустаң качыга бир де кижии тудулбаган. Баштамы парторганизациялардын качыларынын ортозында

уй улус 39,5 процент. Баштамы парторганизациялардын бюролорына ла парткомдорына 960, цеховой парторганизациялардын бюролорына 890 партийный активист тудулган. Көп улус качыларга үч ле оноң до көп катап тудулгандар. Темдектезе, Майманын райисполкомынын финансовый бөлүгинин старший инспекторы И. К. Листовка качыга тогузынчы, Майманын орто үредүлү школынын үредүчизи Л. Д. Булатова — бежинчи, Ондой аймакта Карл Маркстын адыла адалган колхозтын парткомынын качызы Л. И. Каратаев — алтынчы, Чаргыдагы совхозтын Акјолдогы фермазынын цеховой парторганизациязынын качызы жылкычы М. З. Тыдыков — јетинчи катап тудулгандар.

Өдүп јаткан жылдагы отчетно-выборный кампаниянын јакшы јанын темдектеп тура, бу иште болгон једикпестер керегинде айтпаска болбос. Бир кезек парторганизациялардын качылары отчетный докладтарын быжулап белетебеген, олордын эткен докладтарында хозяйствоны өскүреринин тös учурлу көп сурактары көргүзилбеген, јартап айтса, докладтарда ла јарадылган јөптөрдө КПСС-тин XXIV съездинин Директивтери аайынча темдектелген иштер ле мынын алдында өткөн отчетно-выборный јуундардын јөптөри канайда бүдүп турганы көргүзилбеген. Турачак, Улаган, Ондой аймактардын бир кезек парторганизацияларынын көп коммунисттери јуунда турушпагандар. Кан-Оозы, Турачак аймактардын бир кезек парторганизацияларында, анчадала цеховой парторганизацияларында јуундар јабыс кеминде өткөн.

Темдектезе, Кан-Оозы аймакта «Путь Ленина» колхозтын управленческий баштамы парторганизациязында јуунда турушкан 13 коммунисттен јүк ле 4 кижии куучын айткан. Шебалин аймактын цеховой парторганизацияларында коммунисттер јеткилинче јуулбагандарынан улам отчетно-выборный јуундар өскө өйлөргө көчүрилип турган.

Көксуу-Оозы аймакта «Коксинский» совхозтын Башталудагы фермазынын ла Улаган аймакта Чолушмандагы совхозтын Балыкчыдагы фермазынын цеховой парторганизацияларынын качыларынын иштери уйан деп темдектелген.

Областын партийный организациялары коммунисттердин жуундарда айткан критический куучындарын ла шуултелерин буюрери јанынан чокум иштер темдектеп јат. Отчеттордын ла выборлордын итогторына туп-шуулте эдилер, олар семинарларда шуужилер.

Тургуза ойдо областной партийный организациянын бастыра тозомолду ле политический иштери ончо коммунисттерди ле ишкучиле јаткандарды бешјылдыктын тортинчи јылынын пландарын ла молјуларын јенулу буюрерине кодуер, партиянын XXIV съездинин ле КПСС-тин Тос Комитединин пленумдарынын јопторин буюреринде парторганизациялардын жуучыл ийдезин ле коммунисттердин баштаачы учурын бийиктедерине амадулу иштеп јат.

Д. ТАБАЕВ.

ШЕФСТВО-НАСТАВНИЧЕСТВОГО — ЭЛБЕК ЈОЛ

Кижѝ ижиле мактулу! Је бойы сўрекей јакшы иштеп турганыла коштой, иштинг эн артык эп-сўмелерин, бастыра ченемелин јиит ўйеге берип, бойынын ордына иштейтен улус беелтеерин кичееген кижѝ неден де артык мактулу болуп јат.

Бўгўн јашўскўримди бастыра јанынан воспитывать эдер задачаны јангыс ла школдор ло ўредўлў заведениелер бўдўрип турган эмес. Ол задачаны бўдўрерин шефтер-наставниктер бойларына алынып турулар. Кече неме эдерин билбес ле ондонбос болгон балдар бойларынын јаан нўкўрлўрининг башкартузыла иштеерине ле јўрерине ўренип, јакшынак улус ла коммунисттер болорына темигип турулар.

Кийим кўктўўр, гардинно-тюлевый фабрикалардын, Қан-Оозы аймакта КПСС-тинг ХХІІ съездининг адыла адалган, Қош-Агаш аймакта «40 лет Октября» ла СССР-динг 50 јылдыгынын адыла адалган колхозтордын, Кенѝдеги совхозтын, ченемел кўргўзер Горно-Алтайский станциянын ла ўскў дў кўп хозяйстволордын ла предприятиелердин партийный организациялары јаш ўйени ченемелдў ле јакшынак ишчилерле коштой тургузып иштедип тазыктыларына (шефство-наставничествого) ајаруны там ла тындып турулар.

Јашўскўримге јакшынак јозокты Социалистический Иштинг Геройлары Тоедов Јелмек, Марчина Тана, Толтокова Мария, Тебекова Қыдат, Лениннинг орденин ле ўскў дў ордендер тагынган озочылдар Джекенова Джолтой — СССР-динг 50 јылдыгынын адыла адалган колхозтын койчызы (Қош-Агаш), Е. К. Жданова — чене-

мел көргүзөр Горно-Алтайский станциянын уй саачызы, У. С. Кричевцева — бös согор фабриканын бös согоочызы ла јашöскүримнин öскö дö тоомјылу улузы көргүзип турулар.

Бös согор фабрикага јаңы келген јиит ишмекчини үредер ле ишке таскадар эдип ченемелдү ишмекчилерге, производствонын озочылына берип јат. Олор коллективте тоомјылу, улуска буурзак ишчилер. Ченемелдү ишмекчи үренчиги ишке темигип турганын шиндегениле коштой, јиит ишмекчи кандый јатканын, кандый үренип турганын, иштег бош öйдöги жүрүмин шиндеп көрүп јат.

Фабрикада ченемелдү ишмекчилерге берилген јакылтаны бир де ундыбай турулар, үренчиктү иштеп турган улус берилген јакылта канайда бүдүп турганы керегинде партийный јуундарда ла фабричный комитеттин заседаниелеринде отчет эдип јат. Јаңыс ла быјыл фабрикадан үренчиктерлү иштеген алты ишмекчи (наставник) андый отчет эткен.

Производственный коллективтерде јиит ишмекчилерди канайда үредип ле воспитывать эдип турганын КПСС-тин Маймадагы райкомы јаан ајаруда тудат. Партиянын райкомынын бюрозы моторлор ремонттоор заводто ло Манжерокто мебель эдер фабрикада јиит ишмекчилерле шефский иш канайда öдүп турганын шүүп көргөн.

Қош-Агаш аймакта озочылдардан 82 кижии үренчиктерлү иштеп јат, ол тоодон 55 кижии коммунист. КПСС-тин Қош-Агаштагы райкомынын бюрозы «Јиит ишмекчилерди производстводо үредеринин ле таскадарынын ээжизин» јöптöгөн.

Јиит ишмекчилерди таскадары јанынан Шебалин де аймакта јакшынак керектер бар. Öроктойдогы фермада тракторист болуп иштеп турган нök. Хабаров Владимир Быков Петрды ишке үредип туру. Ол бойы иште јаңыны таап тузаланарын кичееп, јакшы иштегени учун Иштин Қызыл Маанызынын ордениле кайралдаткан. Вла-

димир бойынын билерине, ченемелине үренчигин үредерин, оны канча ла кирези арбынду ла бийик чыгдылу иштеерине тазыктыраын тын кичеейт. Петр 1972 жылда областьтын јиит механизаторларынын озочылдарынын тоозында болгонында Владимирдин шылтузы јаан.

«Эдиганский» совхозтын Куйустагы фермазынын эчки өскүрөөчизи Санков Анатолий Чендыев Валерийди эчки өскүреринин озочыл эп-сүмелерине јакшы темиктирип браат. Олор экилези «1973 жылда социалистический мөрөйдин јенүчизи» деген знакла кайралдаткандар. «Эдиганский» совхозтын јиит механизаторларын ченемели јаан 16 механизатор-наставник үредип јат. Мындый керектер бисте ас эмес.

Үренчиктү иштеп турган озочылдар сүрекей јакшы иштегениле коштой, јиит ишмекчилерге ле колхозчыларга байлык ченемелин ле билерин кысканбай берип, оларды баштанкайлу ла тапкыр ишмекчилер эдип таскаткылайт.

Ишмекчиге јетире өзөтөн јол школдон башталала, производстводо токтоп јат. Коллективтин, партийный, профсоюзный, комсомольский организациялардын, советский ле хозяйственный органдардын ийдезиле јиит ишмекчилер ле колхозчылар иштегкей, бойынын ижин сүүр, ишмекчи класстын ла колхозный крестьянствонын магын оног ары улалтар улус эдип воспитывать эдер айалга төзөлип јат.

Социалистический Иштин Геройы, Барнаулда станоктор эдер заводтын бригадири, крайда јиит ишмекчилерди үредип таскадарын баштаган кижинөк. И. К. Шипулин шефтер-наставниктердин баштапкы краевой слёдында мынайда айткан: «Бистин јашөскүрим кандый болоры бистин бойыстан камаанду. Коммунизмнин эрчимдү строитедери воспитывать эдери — бистин, наставниктердин, сүрекей јаан каруулу кереги болуп јат».

Јиит ишмекчилерди ле колхозчыларды иштин озо-

чыл эп-сүмелерине таскатканы, оларды квалификациязы бийик улус эткени јеткил эмес, оларды ишмекчинин магынын закондоры аайынча коммунистический күүнтапту эдип, бойынын ороонынын, фабриказынын, колхозынын ла совхозынын ээзи болгонын эзеер эдип, текши керек учун акту бойы каруулу болгонын терең билер эдип воспитывать эдер керек.

Таскадарга үренчик алган кижии јиит ишмекчини ле колхозчыны бастыра јанынан таскадарын, текши үредүзин ле культуразын, политический билгирин көдүрерин тын кичеер учурлу. Үренчиктин јүрүми ле иштеги эрчими наставниктин ајарузында болор керек. Ол јиит кижинин эртен бүгүнгизинен артык болор, јаантайын өзөр амадузын ууламјылу эдер ле јөмөөр учурлу.

Ол задачаны бүдүрерине наставник бойынын идейно-политический кемин јаантайын көдүрер, бойынын квалификациязын бийиктедер, бүгүн кечегизинен, эртен бүгүнгизинен артык иштеер учурлу.

Озочылдар үренчиктү иштеерин кандый эп-сүмелерле өткүрер?

Јиит ишмекчини ле колхозчыны воспитывать эдеринде школдын учуры јаан. Бистин областьта Јабагандагы совхозтын ла Јабагандагы орто үредүлү школдын, ченемел көргүзер Горно-Алтайский станциянын партийный организацияларынын ла Маймадагы баштапкы номерлү школдын педагогторынын үренчиктерди јурт ишчилердин профессиязына үренерине тартып аларына ла оларды јурттарда иштеерине артырарына јаан камаанын јетирери јанынан өмөлү иштегендеринин ченемели текши јарлу. Бу школдордын үренчиктеринин производственный бригадаларында балдар јаан улустын ижине үренип јат. Үренчиктердин бригадазында балдарла коштой үредүчилерден наставниктер, јурт хозяйствонын специалисттери, ишмекчилер ле колхозчылар көп иштегилейт.

Јабаганнын үренчиги Саша Амосов койдын түгин

кайчылаачы балдардын Бастырасоюзный маргаанында экинчи јер алган деген јетирү Јабаганнын улузын, анчадала үренчиктердин бригадазынын члендерин тын сүүндирген.

Эмдиги өйдө јурт хозяйстводо иштеп турган квалифицированный механизаторлор ас эмес. Андый да болзо, класснозы јабыс ла јаңы техниканы чек ондобос то механизаторлор көп учурап туру. Бу шылтактан улам быјыл Улаган, Ондой ло өскө дө аймактардын хозяйстволорында өлөң ижин нургулай механизировать эдетен јаңы көп техника калас туруп калган. Јиит механизаторлорго јаңы техниканы иштедерине түрген үренип аларына, квалификациязын бийиктедерине болужары наставниктердин төс задачазы болуп јат.

Јурт хозяйствого јиит специалисттер јылдын ла көп келип турат. Олордын кажызы ла ченемелдү инженерлердин, јурт хозяйствонын специалисттеринин, үредүчилердин, врачтардын, ученыйлардын айткан шүүлтелерин јилбиркеп угуп, ижинде тузаланып јат. Нөкөрлик болуш эдип, јаңы келген специалисттерле ченемелдү специалисттер билгир јууктажып, сөзи бирлик болуп турган јерлерде, озочыл ченемелдин школдоры төзөлип турган јерлерде творческий айалга төзөлип, јиит специалист түрген көндүгип иштей берет.

Анчадала мал өскүрерине јииттерди ле кыстарды темктирерине аңылу ајару эдер керек. Ады-јолы јарлу ла мактадып турган ченемелдү малчыларла коштой бүгүн койчылар, уй саачылар, уй кабыраачылар болуп јашөскүримнен көп улус иштеп јат. Кенигеги совхозто коммунист нөк. Я. М. Михайлин Алтыгы-Булындык деп турлуда кой кыштадып турган комсомолдордын ла јашөскүримнин бригадазында шеф-наставник болорго бойынын күүниле јөпсинген, ол јиит койчыларды көп керектерге үредет.

Бистин областьта укту-төстү малчылар, механизаторлор, ады-јарлу ишмекчилер ас эмес.

Кан-Оозы аймакта КПСС-тин XXII съездинин адыла адалган колхозтын укту-төстү койчылары — Матиндер койчы болуп иштегендерин бириктире чотозо, 145 жыл болор. Кош-Агаш аймакта «Кызыл-Мааны» колхозтын малчылары Абуловтордын стажтарын бириктире чотоордо, 120 жылга жеткен. Абуловтор — тогус кижилер. Олордын эн жааны Чендый — пенсионер, онын бир уулы, эки кызы ла балдарынын беш балазы малчы болуп иштеп турулар. Абуловтор тогузынчы бешжылдыктын баштапкы үч жылына государственного 812 центнер эт, 140 центнер түк ле 639 килограмм ноокы саткандар.

Андый укту-төстү малчылардын билелери бистин областтын кажы ла коллективинде ас эмес, онын кажы ла члени — улуска кару, жүрүминде ле производстводо жуулган ченемелин бойлорынын балдарына берерин кичеегилеер улус. Олордын көп сабазы малчылар, кыштуларда иштеп жат. Балдарын ишке ле жүрүмге темиктирип турган ада-энелерди, жаан акалары ла эжелери кожо иштеп жүреле, карындаштарын ла сыйындарын үредерин кичеегенин бастыра бар аргаларла мактаар ла жөмөөр керек.

Жашөскүримди иштеди таскадарыла коштой, олорды жуунын ла иштин ветерандары воспитывать эдерин төзөөри база жаан учурлу болуп жат. Олор өзүп жаткан үйени военно-патриотический жанынан таскадарына ууландыра турумкай иштеп турулар. Партийный ла комсомольский организациялар олорго килемжи ле аяру эдер, жашөскүримле ветерандардын туштажуларын өткүрип, уулдарды ла кыстарды Төрөлин, партияны ла албатыны сүүрине, олорго чындык болорына, социалистический төрөлин корыырына, онын ийдезин тыгыдарына турумкай иштеерине белен болорына таскадар керек.

Озочылдардын-наставниктердин жаан каруулу кереги — бойлорынын ордына иштейтен улус белетеери.

Бүгүңги турган жаан задачалардын бирүзи — об-

ластыта наставниктердин движениезин элбеде таркадары ла онын учурын көдүрери болуп јат. Ол — партийный керек. Қажы ла коллективте јаңы келген улусты үредерине ле таскадарына ченемелдү улус көстөөр, бу ишти «Шефство-наставничество керегинде ээжилер» тургусканынан баштаар, јиит ишмекчилер ле колхозчылар таскадатан улусты партийный эмезе профсоюзный организацияларда јөптөөр, үредетен балдарды ологко көстөп берер, шеф-наставниктердин советтерин төзөөр, јакшы ишчилер белетеери јанынан мөрөй өткүрер, јиттерди ле кыстарды ишке таскадып ла үредип турган улустын (шеф-наставниктердин) моральный ла материальный јилбүлерин көдүреринин ээжилерин чокумдаар керек.

Јакшы төзөлгөн шефство-наставничество үренчиктү иштеечилердин (наставниктердин), анайда ок јиит ишмекчилердин, колхозчылардын ла специалисттердин трудовой ло общественный эрчимин көдүрер арга берер, бойларынын социалистический молјуларын јенүлү бүдүрер, алдындагызынан артык иштеер, ас чыгым эдип, производство эн бийик көргүзүлерге једер айалга төзөөр.

К. ТИШКОВ.

ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНОЙ ОРГАНИЗАЦИОННОЙ ӨЗҮМИ

Горно-Алтайский автономный областный партийный организация — КПСС-тин төзөлгөзү болуп турган бир кичинекей бөлүмү. Ол коммунистический строительство улу керегине берингенин күнүн сайын өткүрүп турган ижиле керелейт.

Бистин областный коммунисттери жакшынак жол өткөн. Жакшытуу иштеген кичинекей ячейкалардан уездный, онын кийинде областной партийный организация өзүп чыккан. Баштапкы областной партийный конференция 1923 ж. 25—26 февральда өткөн. Анда 400-кешиде коммунисттердин адынан решающий үндү 58, совещательный үндү 42 делегат турушкан.

Областьтин партийный организациясы 50 жылдан ажыра өйдүн туркунына сүрекей жаан иш өткүргөн. Онын башкарганына национальный автономияны төзөөри ле тыгыдары, журт хозяйствоны коллективизировать эдери ле алтай улусты көчкүн жүрүмнөн жаңыс жерге токунап жадарына көчүрери, эмдиги өйдүн промшеннозын төзөөри, культураны өскүрүп, ишкүчиле жаткандарды советский патриотизмге ле пролетарский интернационализмге тазыктырары жанынан жаан иштер өткүрилген.

Озогы сондогон жүрүмнөн социализмге көндүрө көчөр жолдо жаан уур-күчтер болгон. Ле областный ишкүчиле жаткандары партиянын Төс Комитетине баштаткан областной партийный организациянын башкарганына бу уур-күчтерди ончозын жегип чыккан.

Бу статьяда берилген статистический тоолор КПСС-тин Горно-Алтайский областной организациясынын

Өткөн мактулу јолын кычыраачыларга иле-јарт билип аларына болужар.

Партия, онын Төс Комитеди партийный организациялардын өзүмиле, олордын составы тоозы ла чындыйы јанынан канайда јаранып турганыла, олордо кандый кубулталар болуп турганыла колбулу ончо сурактарды јаантайын ајаруда тудар керек деп үредип јат. Онын учун партийный организациялар организациянын составын, партияга јаңы члендер аларын улам ла шиндеп тургулайт.

КПСС-тин XXIV съезди партиянын члени болор, партиянын члендеринин чындыйын јарандырар, партияга кирерге тургандарга ла партиянын члендерине некелтелерди бийиктедер сурактарга јаан ајару эткен.

Статистический тоолорды улам ла шиндеп турганы кандый јаан учурлузын мындый керектен көрөр аргалу. Областной партийный организацияда калганчы он јылдын туркунына партияга кирген коммунисттер 42,5 процентке једип јат, олордын ортозында партийный стажы беш јылдан ас коммунисттер көп. Бу тоолордон көргөндө, кажы ла партийный организация јиит коммунисттерле иштеерин, олорды идейный јанынан тазыктырып, партийный ла общественный ишке элбеде тартып аларын тыгыдар учурлузы јарт боло берет.

1923 јылда 1 сентябрьда областной партийный организацияда 380 коммунист болгон. 1974 јылда 1 январьда учетто 8801 коммунист туруп јат. 1923 јылда 46 баштамы партийный организация болгон болзо, 1974 јылда олордын тоозы 330-ка јеткен. Бу тоолорды түндештиргени областной парторганизациянын рядтары өскөнин ле тыгыганын, ишкүчиле јаткандар ортодо онын тоомјызы јаанаганын керелейт. Партийный организациянын тоозы промышленный ла јуртхозяйственный производство өскөниле, ишкүчиле јаткандардын культурный кеми бийиктегениле коштой өскөн.

КПСС-тин членствозы — партийный строительство-

нын төс сурактарынын бирүзи. Партияга жаңы члендер алары ла оморды өскүрери, тазыктырары керегинде суракка ајару салбаган бир де партийный конференция, пленум өтпөгөн деп айтса, јастыра болбос.

Баштапкы јылдарда областта партийный организациялар көп сабазында јокту крестьяндарды ла озочыл алтай улусты партияга алган шылтузында өскөн. Онын кийиндеги јылдарда областной партийный организациянын социальный бүдүминде баштапкы јерге ишмекчи класс чыккан. 1972 јылда партияга јаңыдан алган улустын тоозында 53 проценти ишмекчилер болгон, онызы областной партийный организация төзөлгөнине бери эн бийик процент болуп јат.

Областной партийный организация партияга колхозчылар кирген шылтузында база өзүп јат. Је калганчы јылдарда колхозтордын тоозы астаганынан улам колхозчылардан партияга кандидат эдип алган улустын тоозы астаган. Партияга ВЛКСМ-нин члендерин ле үй улусты алары билдирилү көптөгөн. Калганчы он јылдын туркунына партияга ВЛКСМ-нин 1600 члени ле 1500-тен ажыра үй улус кирген. Ада-Төрөл учун Улу јуунын јылдарында партиянын членине кандидат эдип алган улустын тоозында үй улус 65 процент болгон.

КПСС — СССР-дин албатыларынын бузулбас најылыгына ла бирлигине төзөлгөлөнип, чындык интернациональный ийде-күч болуп турганын областной партийный организация партияга жаңы члендер алар иште база ајаруга алып јат. Партийный организацияда јүзүн-башка национальносту коммунисттердин, анчадала алтай коммунисттердин тоозы улам ла көптөп туру. 1973 јылда 1 январьга текши коммунисттердин тоозында алтай улус 30 проценттен көп болгон. Эмди областта 29 национальносту коммунисттер иштеп јат.

Областной партийный организация коммунисттердин текши үредүзин ле политический билгин бийиктедерине јаан ајару эткен. 1923 јылдан ала 1936 јылга

јетире областной советско-партийный школ иштеген, көп коммунисттер текши үредүни көчкүн школдордо, курс-съездтерде, ликбезте ле тагынан бойлоры үренип алгандар. Јагыс ла 1923—1925 жылдарда орооннын орто ло бийик үредүлү школдорына алтай јашөскүримнин ортозынан јүстен ажыра улус үредүге ийилген.

Эмди областной партийный организацияда коммунисттердин 41,17 проценти бийик ле орто үредүлү, 32 коммунист науканын кандидады деп степеньдү. Бир коммунист — филологический наукалардын докторы. Баштамы үредүлү коммунисттердин тоозы астаган.

Коммунисттердин текши үредүзи бийиктегени, областной партийный организациянын чындыйы јаранганы производствонин, строителъствонин, культуранин, науканын эн јаан учурлу бөлүктерине коммунисттерди чын-чике тuzаланар арга берет. Эмдиги өйдө 75 проценттен ажыра коммунисттер материальный производодо иштегилеп јат. Олор Горно-Алтайский автономный областьтын экономический өзүминин пландарын бүдүрери учун, тогузынчы бешјылдык јакылталарын ажыра бүдүрери учун тартыжуда озочылдардын тоозында баргылап јат.

КПСС-тин областной партийный архивинен алынган статистический тоолор областной партийный организациянын өзүмин јарт билип аларына болужар деп иженип турус. (Ол тоолорды мынан арыгы страница-лардан көр.)

**КПСС-тин областной организациязынын члендеринин тоозы
(көргүзилген жылдардын 1-кы январине)**

Жыл ла партийный кон- ференциянын ады	КПСС-тин члендери	КПСС-тин членине кандидат- тар	Коммунист- тердин тек- ши тоозы
1923 j. (сентябрь) I облпартконференция	294	84	378
1930 j. VII облпарт- конференция	—	—	1406
1940 j. XIII облпарт- конференция	809	780	1589
1950 j. XVI облпарт- конференция	3873	654	4527
1960 j. XXII облпарт- конференция	5523	518	6041
1966 j. XXVI облпарт- конференция	7476	520	7996
1968 j. XXVII облпарт- конференция	7873	461	8334
1971 j. XXVIII обл- партконференция	8311	450	8761
1974 j. XXIX облпарт- конференция	8426	375	8801

КПСС-тинг членине алганы

Жыл	КПСС-тинг членине	КПСС-тинг членине	Ол тоодо					
			үй улус	ВЛКСМ члендери	ишмекчи- лер	крестьяндар (колхоз- чылар)	служащий- лер	ИТР ле јуртхоз. специа- листтер
1923	—	56	—	—	—	—	—	—
1930	150	305 100	—	—	—	—	—	—
1940	294	375 100	100 26,7	—	—	—	—	—
1950	186	228 100	83 36,4	120 52,6	29 12,7	73 32,0	106 46,5	—
1960	432	584 100	191 32,7	264 45,2	252 43,2	141 24,1	188 32,2	45
1966	460	370 100	106 28,6	111 30,0	164 44,3	77 20,8	125 33,8	27
1968	402	431 100	138 32,0	176 40,8	219 50,8	80 18,6	132 30,6	45
1971	401	357 100	122 34,5	164 45,9	191 52,9	50 14,0	114 31,8	40
1973	306	361 100	138 38,2	205 56,7	187 51,8	48 13,8	124 34,3	31

Қажы ла жылда баштапкы јолдо улустынг тоозы, экинчи јолдо текши тоого процент көргүзилген.

Коммунисттердин социальный айалгазы

Жыл	Оңчо ком- мунисттер	ол тоодо			
		ишмек- чилер	крестьяндар (колхоз- чылар)	служащий- лер ле өс- көлөри	уй улус
1923	378	11	209	158	19
	100	2,9	55,3	41,8	5,0
1930	1406	385	833	188	227
	100	27,3	59,2	13,3	18,2
1940	1589	362	559	673	309
	100	22,7	35,1	42,3	19,4
1950	4588	903	1354	2331	1134
(март)	100	19,7	29,5	50,8	25,0
1960	6041	1364	1850	2827	1512
	100	22,6	30,6	46,8	25,0
1966	7996	2560	2108	3328	2129
	100	32,0	26,4	41,6	26,6
1968	8334	2762	2236	3336	2264
	100	33,1	26,8	40,1	27,2
1971	8761	3030	2230	3501	2505
	100	34,5	25,4	40,1	28,6
1973	8797	3000	2190	3607	2557
	100	34,1	24,9	41,0	28,9
1974	8801	3098	2163	3540	2611
	100	35,2	24,5	40,2	29,6

Кажы ла жылда баштапкы жолдо коммунисттердин тоозы, экинчи жолдо проценти көргүзилген.

Коммунисттердин национальный составы

Жыл	Ончо коммунисттер	Ол тоодо			
		орус	алтай	казах	өскө национальносттор
1923 (сентябрь)	378	318	26	1	32
1930	1406	916	411	—	83
1940	1589	1225	257	16	81
1951	4732	3455	991	94	192
1960	6041	4041	1584	170	246
1966	7996	5126	2249	285	336
1968	8334	5242	2430	316	346
1971	8761	5416	2635	382	328
1973	8797	5395	2683	398	321
1974	8801	5381	2705	393	322

Коммунисттердин үредүзи жанынан партийный организациянын составы

Жыл	Ончо коммунисттер	Ол тоодо					
		бийик ле жетире божотпогон бийик үредүлү	орто үредүлү	толо эмес сөтс үредүлү	баштамы үредүлү	баштамы үредү жок	наукалардын кандидаттары
1923 (сентябрь)	378	2	16	18	180	162	—
1937	903	39	80	116	374	294	—
1940	1589	46	178	231	731	408	—
1951	4732	260	704	1269	1717	761	1
1960	6041	678	1019	1519	2124	701	15
1966	7996	902	1599	2064	2831	600	12
1968	8334	1071	1757	2091	2811	604	17
1971	8761	1285	1949	2198	2810	519	20
1973	8797	1454	2168	2126	2584	465	29
1974	8801	1542	2272	2097	2454	431	32

КПСС-тин члендери партийный стажла үлелгени

Жыл	Партиянын члендери ончозы	ол тоодо			
		10 жылга жетире стажту	11—20	21—30	30 жыл- дан ажыра
1957	5067 100	2702 53,3	2130 42,0	165 3,3	70 1,4
1967	7726 100	3995 51,7	1877 24,3	1707 22,1	147 1,9
1970	8228 100	4051 49,2	2049 24,9	1923 23,4	203 2,1
1973	8451 100	3596 42,5	2533 30,0	1871 22,1	451 5,3
1974	8426 100	3424 40,6	2553 30,3	1780 21,0	670 7,9

П. ПУПЫШЕВ.

СҮТ СААРЫН ЈААНТАЙЫН ШИНЖҮДЕ ТУДАР

Сүт саарын ла государство садарын онон ары көптөдөри јанынан бешјылдык план аайынча темдектелген программаны кыйалта јок бүдүрери јаан учурлу задачалардын бирүзи болуп јат. Оны жүрүмде бүдүрери јангыс ла сүттенгир мал өскүрерин интенсифицировать эткенинен ле оны промышленный тсзөлгөгө тургусканынан камаанду. Областын хозяйстволоры тос ајарузын сүт-товарный фермаларды кубулта тсзөөрине, анда иштерди нургулай механизировать эдерине ле прогрессивный технологияны тузаланарына эдер учурлу.

Колхозтор ло совхозтор 1971—1973 жылдардын туркунына малга јеткил азырал белетеери, саар уйларды көптсдөри, уйлардан арбынду сүт алары јанынан тын иштегендер, саар уйлардын кажаандарын нургулай механизировать эдерин өткүргендер, уй саачылардын ла уй кабыраачылардын ижин тсзөөрин јарандыргандар. Өткөн үч жылга өткүрген организационно-технический иштер сүт саап аларын чик јок көптөдөр арга берген. Темдектезе, 1973 жылда саап алган сүт 480 мун центнерге јеткен, онызы 1970 жылда сааганынан 33 мун центнерге көп.

Сүт саары көптсгөниле коштой, оны государство садары билдирилү көптөди. Бытыр областын хозяйстволоры 430 мун центнерге шыдар сүт саткан, онызы 171 жылда сатканынан 16 мун центнерге көп, область дезе сүттин үчјылдык албаты-хозяйственный планын ажыра бүдүрген.

Государство сүт садар албаты-хозяйственный планы бүдүрерине јаан јөмсөлтөни Майма, Ондой ло Кан-

Оозы аймактардын хозяйстволоры эткендер. Олор 1973 жылдын баштапкы декабрине јетире бешјылдыктын баштапкы үч јылынын социалистический молјуларын ла планын өйиненг озо бүдүрген. Ченемел көргүзөр Горно-Алтайский станциянын хозяйствозынын Маймадагы отделениезинин, «Кайтанакский» совхозтын Огневкадагы фермазынын, «Кызыл-Озекский» совхозтын Кызыл-Өзөктөги фермазынын малчылары јылдын ла бийик көргүзүлөргө једип турулар. Олор кажы ла уйдан бир јылга орто тооло 3500 ле 2800 килограммнан сүт саап јат.

Је андый да болзо, колхозтордогы ла совхозтордогы једимдерди айдып тура, јаан једикпестерди ле кезик хозяйстволордо көп сүт саарына ла государственного арбынду сүт садарына буудак эдип турган једикпестерди ле шылтактарды анализировать этпегени јастыра болор.

Темдектеп алза, Көксуу-Оозы аймак, Талицадагы ла Јабагандагы совхозтор өткөн үч јылдын сүт садар албаты-хозяйственный планын бүдүрип болбогон. Турачак ла Шебалин аймактар 1973 јылга алынган социалистический молјуларын бүдүрерин үзүп койгондор.

Сүтти көптөдөринин төзөлгөзи малды керектү азыралла јеткилдегени болуп јат деп ончозы билер. Көп азырал белетеерге азырал культуралардын түжүмин бийиктедер, олорды билгир тузаланар керек. Көксуу-Оозы, Шебалин, Майма ла Турачак аймактарда дезе ого үзеери уйларды көп јылдарга тузаланар культурный одорло түрген јеткилдеер өй јеткен.

Уйлардан ас сүт алып турганынын шылтагы јангыс ла азыралда эмес. Областын аймактары кажы ла уйдан орто тооло 1600—1800 килограммнан сүт саап јат, ол ок өйдө Майма аймактын хозяйстволоры орто тооло кажы ла уйдан 2200—2300 килограммнан саайт.

Уйларды түнгей айалгада тудуп, түнгей азырап турган 1300 уй саачыдан јүк ле 300 кижии кажы ла уйдан орто тооло 2—3 мун килограммнан сүт саап алган. Мынан көргөндө, сүт аларын көптөдөр арга кажы ла кол-

хозто ло совхозто бар, јангыс ла уйларды азыраарына, кичеерине ле саарына шинжү тургузар керек.

Көп сүт учун кату тартыжуны өткүрип тура, партийный организациялар, башкараачы ишчилер ле специалисттер мындай керекти ундыбас учурлу: уйлардын сүди тартыла берзе, алынбаган сүтти јайгыда орныктырып болбос. Кышкыда — декабрьдан ала апрельге јетире — уйлардын көп сабазы төрөп јат, анайдарда, бу өй уйларды сүттендире саарына сырангај јарамыкту өй болуп јат. Бу јаан учурлу зоотехнический ишти јакшы төзөп өткүргени, сүтти көптөдөр аргала коштой, малдангадый уйлар табар арга берип јат. Көп саба хозяйстволордын зоотехниктеринин ижин көргөндө, олар уйларды сүттендире саар озочыл эп-сүмени тузаланарын кичеибей јат, уйларды сүттенгирине келиштире азыраарын өткүрбей турулар.

Сүттин товарнозын көдүрери ле чындыйын бийиктедери база јаан учурлу. Хозяйствонун бойында өйинен өткүрө көп сүт чыгымдайтанын токтодор, бозуларга сүттин ордына чейдем ичирерин элбедер, оны белетеерине белогы көп лө микроэлементтерлү азыралдар тузаланар.

Учет коомой тургузылганынан, специалисттер шинжүни уйадатканынан улам уйларды эрте соолторы көптөп туру. Уйды төрөөрине јетире эки ле ай артканда саабай соолтор ордына үч-төрт ай, керек дезе алты да айга озо соолтып турган учуралдар бар. Онызы хозяйствого до, государственного до јаан чыгым эдип јат.

Уй малдын структуразын јарандырганы јаан учурлу. Уй малдын көп сабазы саар уйлар болор керек, бисте дезе керек андый эмес. Майма аймактын хозяйстволорында саар уйлар уй малдын жүк ле 34 проценти, Турачак аймакта — 32, Шебалин аймакта — 34, Көксуу-Оозы аймакта — 31,5 проценти болуп туру. Өткөн 4—5 жылдын туркунына уй малдын структуразы бир де кубулбаган. Саар уйларды көптөдөрине кажаандар једишпей турганы — бир шылтак. Је онын төс шылтагы —

малданатан кунајындарды сүрекей ас өскүрип турганында. Онон улам сүди ас ла карган уйларды јектеп, ордына төнөјиндер тургузар арга јок боло берет. Онызын мындый тоолор көргүзет. 1973 жылда баштапкы январьда областьта кажы ла 100 уйга 16 төнөјин ле 6 кунајын келижип турган. Јуртхозяйственный науканын ла озочыл практиканын једимдери аайынча эткен шүүлтеле болзо, кажы ла 100 уй бажына 20—25 төнөјин, 25—30 кунајын ла тижн 40 торбок келижер учурлу. Мындый айалгада карган уйларды ла уйан төнөјиндерди жылдын ла јектеп, саар бастыра уйлардын 20—22 процентин солыыр ла саар уйларды 4—5 процентке көптөдөр-арга болор.

Хозяйстволордын ла јуртхозяйственный органдардын башкараачылары ла специалисттери саар уйларды көптөдө өскүрерин тсзсөрине ле шинжүде тударына јаан ајару эдер, бозуларды көптсн алып торныктыарын јеткилдеер учурлу. Бу јанынан бисте база јаан једикпестер бар. 1973 жылда областьтын хозяйстволорында 13 мун уй эмезе баштапкы январьда болгон уйлардын 28 проценти кызыр арткан. Кызыр арткан уйлардын 50 проценти сүттегир укту уйлар. Анайдарда колхозтор ло совхозтор уйлар кызыр артатанынан улам 1973 жылда 40 мун центнер сүт эмезе 800 мун салковой кирелте албаган.

Уйлар көп кызырап турганынын тсс шылтактары кышкыда азырал коомой, јелдеп келген уйларга кичеemel уйан болгонында. Көксуу-Оозы, Шебалин, Ондой аймактардын кезик фермаларындагы кажаандарда јелдеген ле төрөгөн уйлар тургузар аңылу кыптар јок, уйлар тегин ле кажаанда, соок ло кирлү јерде төрөп јат. Уйларды искуственный эп-сүмеле үренделтерине ајару уйан эдилет, типовый пункттар јок, көп фермаларда уйларды кажаандарда ла тышкары үренделтип турулар, техник-осеменаторлордын квалификациязы јабыс. Фермаларда саабай соолтотон ло төрөйтөн уйлардын графиги, көргүзүлү досколор чек јок, көп бозу телчидери ле уйлар кы-

зыр артатанын јоголторы учун социалистический мөрсй тѳзѳлбѳгѳн.

Областьтын хозјайстволорында сўтти кѳптѳдѳрине буудак эдип турган тѳс шылтактар андый. Ол сурактардын аайына чыгар аргалар јарт. Ол озо баштап специалисттердин ле малчылардын профессиональный мастеровзынын кеминен камаанду. Эмди озогызы чылап иштеерге јарабас, кажы ла кижии ўредўзин ле таскадузын кѳдўрер учурлу. Уй саачыларды ла уй кабыраачыларды иштинг озочыл ченемелине ўредерин, озочылдардын једимдерин таркадарын, сўттоварный фермалардын ижининг тутактарын коскорып јоголторын јўрўм бойы партийный организациялардан, хозјайстволордын башкараачыларынан ла специалисттеринен некеп туру.

Кѳп сўт учун тартыжуны бир де кўнге ујадатпас керек. Кышкы фермаларда бастыра организаторский ле массово-политический јангыс амадулу — тогузынчы беш-јылдыктын ла 1974 јылдын албаты-хозјайственный пландарын ла социалистический молјуларын јенўлў бўдўрер амадулу ѳдѳр учурлу.

И. СОБЯНИН.

КУЛЬТУРАНЫҢ УЧРЕЖДЕНИЕЛЕРИНИҢ КЫШКЫДАГЫ ЗАДАЧАЛАРЫ

Кыш түшкен. Иш-тош эмеш астай берген. Көп улус чөлөө ойин клубта эмезе библиотекада өткүргилейт. Олор бейин келип, нени-нени угуп-көрүп, нөкөрлөриле туштажып, аайлу-башту, јакшы амырап алар күүндү. Андый органы дезе олорго бистин областьтагы 235 клуб ла культураның туразы, 155 библиотека берип јат.

Культураның көп учреждениелери, темдектезе, культураның Чопоштогы, Экинурдагы, Дмитриевкадагы туралары, Чойдогы зональный библиотека, Шебалиндеги јурт библиотека ла оноң до өскөлөри малчылардың ортозында элбек јарлу.

Муны-Оозы деп јурт јаан эмес, је культураның мындагы туразын улус Майма аймактан ыраак та јерлерде билер. Оның эжиги кажы ла кижиге ачык, ол јурт улустың чын ла најызы болуп калган.

Клубтар ла библиотекалар — идеологический фронт-тын јаан ийдези, тазыктырулу иште, советский кижинин баштанкайын, эрчимин, творческий аргаларын өскүреринде партийный организациялардың ижемјилү болушчылары. КПСС-тин XXIV съездинин јөптөрин, тогузынчы бешјылдыктын јакылталарын јенүлү бүдүрерге ишкүчиле јаткандардың коллективтерине болу-жары бу өйдө олордың төс задачазы болуп јат. Партийный съездтин шүүлтелерин ле јөптөрин калык-јон-нын ортозына таркадып, коммунизмди төзөөчилердин керектеринин улу-кеенин ишкүчиле јаткандарга јартап, клубтар ла библиотекалар улусты коммунистический строителствонын задачаларын бүдүрерин түргедедер ишке көдүрерине болужып јадылар.

Қош-Ағаш, Қан-Оозы ла Шебалин аймактарда культураның учреждениелери јурт јердеги ишчилердин, анчадала ыраак турлулардагы малчылардын ортозында өткүргилеп турган массово-политический ижин улам ла јарандыргылап јат. Мында культурно-бытовой јеткилдештин сурактары партиянын райкомдорынын, аймакисполкомдордын, баштамы партийный организациялардын шинжүзинде. Қышкы эмезе јайгы өйдө бүдүретен чокум иштер партиянын райкомынын бюросында эмезе исполкомдо јөптөлип јат.

Культураның эн артык учреждениелери социалистический мөрөйдө эрчимдү туружып, јурт улусты культурно-бытовой јанынан јеткилдеерин јарандыраарында бастыра арга-күчтерин тузаланып, клубтарга ла культураның тураларына художественный самодеятельностьты тözöp аларына болужын јетирип турадылар. Олордын ченемелин ончо јанынан јөмөөр лө таркадар керек.

Иштеп јаткан кижии јаңы бешјылдыктын озочылдары культурно-просветительный учреждениелердин тös ајарузында болор учурлу. Клубтын сценазынан көргүзүлү агитация, иш аайынча туштажулар өткүрерде, иштин геройлары керегинде, баштанкай ишчилердин ченемели, социалистический мөрөйдин өдүп турган аайы керегинде улус јилбиркегедий эдип куучындаар керек. Мөрөй јарлу болорынын, көргүзүлерди тундештиргедийинин, моральный көкүдүлердин учуры сүреен јаан. Клубтар ла библиотекалар бойынын эрчимин шак мында көргүзер учурлу. Олор плакаттын, стендтин, кожоннын јаркынду, чечен тилиле, лектордын от-јалбышту сөзиле улусты бешјылдыктын јакылталарын бүдүрери учун турумкай тартыжуга көдүргилеер учурлу.

Майма аймакта Чойдогы библиотекага кирип барзар, слерди кееркедилген стендтер, выставкалар, иштеги мактын календарьлары јилбиркедер. Слер олордон совхозтын бешјылдыгы керегинде, социалистический мөрөйдин өдүп турган аайы ла озочылдардын ченемели

керегинде билип алараар. Библиотека иштин мергендүчилериле туштажулар, кычыраачылардын конференцияларын ла оос журналдар өткүрип, бу темаларды теренжиде јартаарга кичеенет.

Башка-башка иште турган ишмекчилерге болуш эдип литературанын рекомедательный списокторы тургузылып јат. Темдектеп айтса, олордын кезиги мындый: «Бу бичик сеге комбайнды, автомобильди билип аларга болужар», «Слерге, строительдер», «Сен тракторист болорго турган болзон, бу бичиктен үрен», «Ишмекчи кижинин чегин чеберле», «Новаторго ло рационализаторго болушту» деп картотека тургузылат.

Чойдогы совхозтын коллективи Быстырасоюзный социалистический мörсйдин итогторы аайынча јенү алган. Бу јенүде культуранын да ишчилеринин үлүзи бар.

Је андый да болзо, кезик совхозтордо, колхозтордо, промышленный предприятиелерде партийный ла профсоюзный организациялар социалистический мörсйди тözсöринде баштапкы јер учун тартыжунын итогторын албаты-јонго элбеде көргүзеринде клубтардын ла библиотекалардын аргаларын тuzаланбайдылар. Темдектеп айтса, Улаган аймакта культура учреждениелеринин планы партийный организациялардын пландарыла, аймактын колхозторынын ла совхозторынын задачаларыла ујан колбулу.

Клубтарда производственного болушту агитационный материалдар ас, клубтардын ишчилери дезе малды кыштадар сйдö производственный участокторго, турлугарга каа-јаа ла келгилеп јүрет.

Эмди, партийный организациялар јурт јердеги ишчилерди тогузынчы бешјылдыкты јенүлү бүдүрерине, малды тözöмсldү кыштадарына ууландырып турган сйдö, ишкүчиле јаткандарды коммунистический күүн-санаалу эдип тазыктырарында ончо идеологический учреждениелердин ле культурно-просветительный организациялардын учуры јаанап јат.

Партийный организациялардын башкарганыла оло
бойынын ижин эрчимдедип, журт јердин культуразын өс-
күрер, массово-политический ишти төзсөр задачаларын
азыйгызынан чике амадулу ла артык бүдүрип турулар.

Культурно-массовый иштин ончо аргаларын ла кебер-
бүдүмдерин ишкүчиле јаткандардын иштеги ле полити-
кадагы эрчимин ксдүрери учун тартыжуга, социалисти-
ческий мсрөйдин јарлу болорын, көргүзүлерди тундеш-
тиргедийин јеткилдеерине, озочыл ченемелди таркадары-
на ууландырар керек.

Мөрөйдө эн артык көргүзүлерге једип алган улус-
тар — иштин чын ла геройлары керегинде јаркынду ла
бүдүмјилү куучындап, клубтарда куучын ајдарына Со-
циалистический Иштин Геройларын, Лениннин орденин
тагынган улусты, хозяйстволордын башкараачыларын
ла специалисттерин кычырып турар керек.

Бойынын бастыра ижиле культурно-просветитель-
ный учреждениелер партийный организацияларга бис-
тин Төрөлистин экономиказын оног ары өскүрери ја-
нынан КПСС-тин XXIV съездинин темдектеп алган про-
граммазын бүдүрерге, советский кижини — коммунизм-
нин строителин үредип тазыктырарга болужар учурлу.

И. МИНИН.

БАСТЫРАТЕКШИ ОРТО ÜРЕДÜГЕ КÖЧÜП ТУРА

Бешjылдыктын үчинчи, тсс учурлу jылы божоп калды. Ол албаты үредүзининг ишчилерине база тсс учурлу jыл болгон. Партиянын XXIV съезди ле «Jашсскүримнинг бастыратекши орто үредүлү болорын учына jетирери ле текши үредүлү школды оног ары өскүрери керегинде» КПСС-тинг Төс Комитедининг ле СССР-динг Министрлерининг Соведининг jöби тургускан задачаларды бүдүреринде бистинг школ бешjылдыктын учы jaар jедетен көргүзүлөр бу үредүлү jылдын итогторынан камаанду болор.

Öткөн jылда албатынын үредүзи jанынан эки jaан керек болгон. КПСС-тинг Төс Комитеди ле СССР-динг Министрлерининг Соведи «Текши үредүлү jурт школдын ижининг айалгаларын оног ары жарандырар иштер керегинде» jөп жараткандар, СССР-динг Верховный Соведининг VI сессиязы албаты үредүзи керегинде закондордын тсзөлгөзин jөптөгөн.

КПСС-тинг XXIV съездининг кийнинде өткөн сйдинг туркунына областьтын албаты үредүзинде jakшы кубулталар болгон. Школдордын материально-технический базазы билдирилү тынгыган. Jангыс ла калганчы үч jылдын туркунына үренчиктер үренип отураp 6,5 мунг jерлү 24 школ, көп интернаттар, балдардын садтары тудулган ла ишке табыштырылган.

Калганчы jылдарда областьтын школдорында бийик квалификациялу кадрлар, үредүге болушту jүзүн-базын немелер, үредүнинг технический аргалары чик jок көптөгөн. Бу мынын бастыразы орто үредүни элбеде таркадарына жарамыкту айалгалар төзөгөн. Бу үредүлү jылда 8 классты үренип божоткондордын 95 проценти башка-башка jерлерде оног ары үренип jat.

10-чы классты божоткондордын тоозы калганчы үч жылдын туркунына 2 катапка, 1966 жылга көрө дезе 5 катапка көптөгөн. Бу сыйдо үренчиктердин 65 проценти орто школдордо үренип жат. Колхозтордын ла совхозтордын тös журттарынын көп сабазында орто школдор бар. Школды үренип божоткон көп балдар институттарда ла аңылу орто заведениелерде үренгилеп жат. Жаңыс ла бистин крайдын вузтарында 1400 кире уулдар ла кыстар үренгилейт. Он мун журт албатыга келиштире студенттердин тоозы аайынча бистин область бийик сзүмдү капиталистический ороондорды — Англияны, Францияны, Италияны, ФРГ-ни акалап жат.

Je бүгүн једип алган једимдерле болорзынганы, ончо сурактар јарталган, эмди бастыратекши орто үредүге көчөр аргалар јеткил деп бодогоны јастыра болор эди.

Бисте јарталбаган сурактар, једикпестер эмди де көп болуп турганын партиянын ла башкарунын школ керегинде башкараачы јакылталарын бүдүрери јанынан өткүрген ишти шиндегени көргүзөт. Партийный организациялар, Советтер, албаты үредүзинин органдары, бастыра педагогический коллективтер ол једикпестерди јоголторго, азыйдагызынан чике амадулу иштеер учурлу.

Ол једикпестердин кезигин бис мында көрөликтер.

Кыйалта јок бастыратекши сегисјылдык үредүлү болорын кату бүдүрери бастыратекши орто үредүге көчөрин јеткилдегедий тös айалга болуп жат. Бу суракты көрүп турган ончо улус бастыратекши орто үредү учун тартыжуда ол тös үйе болуп турганын иле-јарт билип алар учурлу. Je андый да болзо, сегисјылдык үредүлү болоры керегинде Законды областьта жылдын ла бүдүргилебей јат, 8 классты үренип божотпогондордын тоозы астаардан болгой, там ла көптөп јат. Жаңыс ла өткөн үредүлү жылдын туркунына чек шылтак јогынан 1—8 класстардан 375 үренчик јүрө берген. Горно-Алтайсктын, Шеба-лин, Көксуу-Оозы, Ондой аймактардын школдорында андый учуралдар көп.

Кезик школдордо «јарабаган» үренчиктен айрылар јеп-јенил арга тапкылаган: оны профессионально-технический училищеге көчүргилеп јат. Кезик аразында анай-ып јажы јетпегендердин керектери аайынча комиссиянын јөби јогынан эткилейт. Бала школдон јүре берген бир де учуралды ајару јогынан артырарга јарабас. Кандый бир шылтактан улам үренчикке сегис классты божотпой, школды таштап ийерге келишсе, онын иштеп тура үрене-ри учун школ каруузына турар учурлу. Андый ээжини кажы ла школдо, кажы ла аймакта тургузар керек. Бастыратекши үредү керегинде Законды бүдүрери учун школдордын директорлоры, јуртсоветтердин председа-тельдери, ада-энелер каруузына туруп јат. Бойынын ижин кичеебей, баланын салымына ајару салбай, кезик-те дезе, соок јүректү болуп турган улус кату партийный ла государственный карууга тургузылар учурлу. Өткөн үредүлү жылдын көргүзүлери аайынча, бистин область-та 100 баладан сегис классты бойынын өйинде 84 үрен-чик, Кош-Агаш аймакта — 72, Улаган аймакта — 75, Көксуу-Оозы аймакта — 76, Турачак аймакта — 77 үрен-чик божоткон. Мындый айалгала јөпсинерге јарабас.

Үренчиктердин экинчи жылга артканы балдардын школдон айрылып турган төс шылтагы болуп јат. Экин-чи жылга арткан үренчиктердин тоозы калганчы өйдө астап та турган болзо, је онызы јеткил эмес. Экинчи жыл-га артып тургандардын тоозы анчадала Кош-Агаш, Көк-суу-Оозы, Кан-Оозы аймактардын школдорында көп. Мындый керектин шылтактары көп, је төс учурлузы — үредүчилердин коомой ижи. Андый јектү иш бистин об-щественного јаан чыгым эдет. Экинчи жылга артканы об-щественнын производительный ийде-күчтеринин өзүмин буудактап јат: онон улам көп улус (јагыс ла бистин областьта былтыр экинчи жылга 1000 үренчик арткан) социалистический строительстваго 1—2 жылга оройтып келгилеп јат. Государствонин артык акча-јөөжөзи чы-гымдалып турганы керегинде бис айтпай да јадырыс.

Қажы ла су-кадык, санаазы бойында бала јакшы үренер аргалу, үренер де учурлу. Бистин областьта онызын 44 школдын коллективтери ле 804 үредүчи керелейт. Олордо экинчи јылга бир де бала артпаган. Үредүчи үренчикти канайда көрүп, канайда үредип, тазыктырып турганынан үренчиктин үредүзи камаандузын шинжүлер көргүзет.

Көксуу-Оозы, Кан-Оозы, Ондой, Қош-Агаш аймактардын школдорында үренчиктердин билери јабыс. Мынызы анчадала үренчиктер вузтарга ла орто үредүлү заведениелерге экзамендер табыштырар тушта иле билдирет. Бистин школдорды божоткон балдар математиканы, орус тилди, крайдын өскө школдорын божоткон балдарга көрө, уйан билери јарталат. Өткөн јылда вузтарда үренерге күүнзегендердин 61 проценти вступительный экзамендерди табыштырып болбогон, конкурсный талдашты јүк ле 26 проценти јенүлү өткөн. Көп саба абитуриенттер (үренерге тургандар) вступительный экзамендерде школдон алган кере бичиктердегизинен јабыс темдектер алгылайт.

Бу ончозы үредүлү-тазыктырулу ишти төзсөринде үредүчининг учурын ла каруузын ончо аргаларла көдүрер керектүзин керелеп јат. Үренчиктер наукалардын төзсөлгөлөрин бек билеринде, материалистический көрүм-шүүлтелү, коммунистический кылык-јанду болорында, ишти коммунистический санаалу көрөринде, јашөскүримди јүрүмге, эрчимдү общественный ишке белетееринде үредүчининг учуры эн јаан деп, партиянын ла башкарунын албаты үредүзин онон ары өскүрери керегинде документтеринде темдектелип јат.

Областын үредүчилерининг көп сабазы эмдиги өйдөги ончо некелтелерге келижип јат: бу өйдө школдордо иштеп тургандардын 92 проценти аңылу үредүлү педагогический заведениелер үренип божогкон.

Је үредүчилерди белетеер ончо сурактар јарталды деп айдарга болбос. Онон болгой, үредүчилердин тео-

САДУНЫҢ КАДРЛАРЫНА АЈАРУНЫ ТЫҢЫДАР

КПСС-тинг XXIV съездининг исторический јөптөри жүрүмде бүткен сайын советский албатынын жадын-жүрүми улам ла жаранып, олардын материальный ла духовный некелтелери өзүп, товарларды эдип чыгарары ла садары түрген элбеп, деремнелердин жадын-жүрүминде терен кубулталар болуп јат.

Потребительский кооперациянын системазында кадрларла иштеер сурактарга алдындагы жылдарда ајару јетирилбегенин јартын айдар керек.

Кооперативный садунун ла улусты курсактайтан иштинг культуразын кезем бийиктедерине, јуртхозяйственный продукцияны садып алар ла садар ишти јарандыраарына, системанын бастыра бөлүктеринин хозяйственный ижинин көргүзүлерин јарандыраарына кооперативный кадрларды тыңыдары, башкараачы ишчилердин ле жүзүн-башка профессиялу кадрлардын текши үредүзинин кемин, квалификациязын ла экономический билгирлерин бийиктедери, оларды идеологический јанынан тазыктыраары сүреен јаан учурлу керек болуп јат.

Бу задачаны бүдүрерине элден ле озо кадрларды билгир талдап, үредип ле ишке тургузарына, оларды бойынын ижин билерине ле коммунистический күүн-тапту эдип воспитывать эдерине төс ајаруны јетирери керек деп, бистинг партия јаантайын үредет.

Областынг потребительский кооперациязында калганчы жылдарда кадрлардын чыңдыйы јанынан билдирилү кубулталар болды. Кооперативный организациялардын бастыра бөлүктеринин ишчилеринин квалификациязы кезем бийиктеген.

Потребительский кооперациянын кадрлары бүткүл системанын ижи жеңүлү өдөрүн жеткилдеп жадылар. Онызын потребительский кооперациянын беш жылдыктын өткөн үч жылынын туркунына бүдүргөн иштеринин итогы жарт керелейт.

Облпотребсоюзтын системазында коммунистический иш учун движениеде 1252 кижиге туружат. Коммунистический иштин мергендүчизинин ат-нереги 386 кижиге адалган, 63 бригада коммунистический иштин бригадасы деп адалат.

Профессия аайынча өткөн мөрөйдө «Эн артык садучы» деген ат-нере 102 ишчиге, «Эн артык курсак кайнадаачы» — 22 кижиге, «Эн артык калаш быжыраачы» — 19 кижиге, «Эн артык шофер» — 7 кижиге, «Эн артык заготовитель» — 2 кижиге адалган.

Потребсоюзтардын ортодо өткөн социалистический мөрөйдө Майманын райпотребсоюзы (правлениянын председатели нөкөр Карпов В. И., парторганизациянын качызы нөк. Трушкокова Р. П.) баштапкы жерде туруп жат.

Предприятиелердин ортодо өдүп турган мөрөйдө Кан-Оозы аймакта Жалаңай журттагы промтоварный магазиннин (садучылары нөк. Шаркова М. А., Усольцева З. П.), Майманын потребсоюзунун универмагынын (садучылары нөк. Берсенева В. В., Михайлова В. П., Кузнецова В. С., Золотарева З. А.), Турачак аймакта Кебезеннин сельпозынын столовойынын (старший повары Кузнецова Н. С.) коллективтери жакшы ижиле макталат.

Же андый да болзо, кооперативтин ишчилеринин ортодо билери ас, эмдиги өйдүн айалгазында потребкооперациянын алдында турган жаан ла каруулу задачаларды бүдүрер, төзөмөлдү ле хозяйственный иштерди керектү кемине тургузар ла кооперативный жөөжөни чеберлеерин жеткилдеер аргалары жок улус база да учурап жат.

Бир кезек сельполордын ла совхозрабкооптордын

председательдеринин ле олордын заместительдеринин текши үредүзинин кеми ле аңылу белетенижи сүрекей жабыс. Олордын 60 проценттен ажыразында текши орто үредү де жок. Бу каруулу ишчилердин 50 проценти партияный эмес улус.

Ишке тазыгып калган, је аңылу үредүзи жок кажы ла председательди кыйалтазы жоктон солыыр деп айдып турган эмезибис, је олорды башкараачы ишчилердин ле специалисттердин квалификациязын бийиктедер курстарга ийип, аңылу, элден ле озо экономический билгирлерге үредери сүреен керектү.

Потребкооперациянын ижинде база бир жаан једикпестердин бирүзи—кадрлар жаантайын солынып турганы. Калганчы үч жылдын туркунына бистин областтагы бар 30 потребительский обществодо правлениенин 32 председатели солынган. Дмитриевкадагы, Турачактагы, Шебалиндеги, Жабагандагы, Ийиндеги ле Мультатагы совхозрабкооптордо жылдын сайын 2—3 председателден солынат.

Башкараачы кадрларды талдаар ла ишке тургузар тужунда элден ле озо кажы ла ишчинин иштеп билер аргазын, онын политический билгирин ле керекти билерин, онын јакшы јанын ла једикпестерин ажындыра быжу билип алар керек.

Ажындыра јакшы белетелген кадрлардын резерви јогынан башкараачы иште турган улусты чике солыыры сүрекей күч. Је потребительский кооперациянын системазында андый резерв эмдиге јетире жок деп јартын айдар керек.

Бисте садунын ижине јаңы келген ишчиге, анчадала јиит специалисттерге керектү болуш јетирбей, ого ижин јакшы билип аларга болушпай, оны јадар јерле јеткилдебей турган учуралдар ас эмес.

Јиит ишчилердин иштеп баштаган баштапкы ла күнинен ала олорго аңылу ајару јетирерин ундыбас керек. Олорды ижин сүүрине таскадар, садып алаачылардын

некелтелерине ајарынкай болорына үредер, ологорго садунунг ишчилерининг јаан общественный учурын јартаар керек.

Садунунг ижине јангы келген јиит ишчилер бастыра бу керектерге таскадылбагажын, ологор садунунг системазынан өскө ишке јүре берер. Бу керекти мындый темдек јарт керелейт. Бүгүнгү күнде областтынг потребительский кооперациясында бийик ле орто үредүлү 360 специалист иштеп јат. Ол ок өйдө јангыс ла калганчы беш јылдын туркунына техникумдардан ла бийик үредүлү заведениелерден облпотребсоюзтынг системазына иштерине 500-ке шыдар специалисттер аткарылган.

Бу мыныла колбой кадрларды канайда үредип турганына ајару этпеске болбос. Кезик учуралдарда техникумдарды ла училищелерди үренип божоткон улус бир кезек дисциплиналар аайынча билгирлерди јеткилинче албай, көп сабазында билгирлерин чокум иште тузаланып билбей јадылар. Үредүнинг бастыра дисциплиналарын, общественный ла экономический наукаларды преподавать эдерининг научный кемин көдүрер керек, ол ок өйдө ишти төзөөрине, саду өткүрер предприятие-лерди башкаларына коммерческий иштерди, садунунг эстетиказын билерине үредерин тыгыдар учурлу.

Потребительский кооперацияда материальный јанынан каруулу ишчилердинг кадрлары јанынан керек оног до ујан ајалгада. Материальный јанынан каруулу 1400 ишчиденг јүк ле 37 кижү анылу орто үредүлү. Мындый ишчилер үзүк јоктонг јаантайын солынып турулар.

Эмди турган задача — кажы ла потребсоюзта јүзүн-башка профессиялу кадрларды јеткилинче белетеп аларына чокум программа тургузала, оны бүдүрери.

Материальный јанынан каруулу ишчилерди ишке талдап тургузарында кандый да уурлар болгожын, садуга анылу үредүзи јок улусты аларга јарабас.

КПСС-тин обкомынын бюрозы 1972 јылдын декабрь айында «Потребительский кооперациянын системазында

кадрларла иштеери керегинде» суракты шўўп көрөлө, көп растраттар болуп ла кооперативный јөөжөни уурдап, садунунг ээжилерин кату бузуп турган, саду өткүретен көп предприятиелер государственнй планы јаантайын бүдүрбей турганы, заготовительный аппарат-тын ижинде једикпестер бары — бу бастыразы кадрларла иштеери једикпестү өдүп турганын јарт керелейт деп темдектелген.

Јербойындагы партийный, советский организациялар садунунг кадрларын талдаар, ишке тургузар ла воспитывать эдер сурактарды бойлорынын төс ајарузында тудар учурлу.

Бастыра кооперативный организацияларда ла предприятиелерде воспитательный иштин јүзүн-башка бүдүмдерин — политический үредүнинг кружокторын, семинарларды, лекцияларды, озочыл ченемелдинг школдорын, потребительский кооперациянын ветерандарыла туштажулар өткүрерин элбеде тузаланар керек.

Садунунг профсоюзный организацияларынын ижин тазылынан ала јарандырар, молјуны аларын белеттеринде ле мөрөйди төзөөринде, онын итогторын эдеринде јаан једикпестерди јоголтор керек.

Партиянын XXIV съезди ле КПСС-тинг Төс Комитетинин декабрьский Пленумы (1972 ј.) кооперативный садуну өскүрери јанынан јаан задачалар тургускан. Олорды јүрүмде ак-чек бүдүрерине системанын ижин башкаларынын кемин кезем бийиктедер, государственнй дисциплинаны тыгыдар, јурт јерлердин ишчилерин садула јеткилдеерин тазылынан ала јарандыраына керектү иштерди кыйалтазы јоктон өткүрер керек.

И. БРАГИН.

КОМСОМОЛЬСКИЙ ПРОПАГАНДИСТИН ИЖИНИНГ ЧЕНЕМЕЛИНЕН

Ленинский комсомолдын, бастыра јашöскүримнин алдына Советский Союзтын Коммунистический партиязынын тургускан каруулу задачаларынын бирүзи — общественный производствонун астамду болорын көдүреринде ле бистин экономиканы онон ары јарандыра-рында эрчимдү туружары болуп јат.

Партиянын тургускан бу јаан учурлу задачаларын јенүлү, түрген бүдүрерине јашöскүримге политический ле экономический терен билгирлер керек. Комсомолдордын ортодогы экономический үредүге анчадала јаан учур «Социалистический экономиканын төзөлгөлөри» деп кружоктын ижине келижип јат. Андый комсомольский кружок Кош-Агаш аймактын «Кызыл Чолмон» колхозто иштеп јат. Ол кружоктын пропагандисти болуп јербойындагы комсомолдордын башкараачызы Бадыров Василий экинчи јыл иштеп јат.

Баштапкы јыл јиит пропагандистке ижинде көп ууркүчтер јенерге келишкен. Онын алдында марксизм-ленинизмнин наукаларынын јенгил эмес сурактарын угаачыларга канайда јартаганы јакшы болор, занятиелерде кандый эп-аргаларла тузаланганы артык болор ло онон до öскө көп сурактар туратан. Бу мынын ончолорынын јартына чыгарга кичеенип, ол бойынын билгирин бийиктедерге албаданып, көп бичиктер кычырып, ченемелдү пропагандисттерден үренип туратан. Јаан болужын ого партиянын ла комсомолдын райкомдоры јетиретен. Аймакта пропагандисттерге өткүрилип турган семинарларга ол јаантайын жүрүп туратан. Ол семинарларда удааннан бери јакшы иштеп келген пропагандисттердин чене-

мелдери шүүжүге тургузылып, лекциялар кычырылып, программанын уур деген темаларын ла оного до өскө сурактар көрүлөтөн. Мындый семинарлар жиит пропагандисттин ижине жаан болушту болгон.

Занятиелерин нөкөр Бадыров төрөл тилле өткүрип жат. Пропагандист үредү жылбүлү өтсин деп кичеенип, бойы кажы ла занятиеге жакшы белетенип, тема аайынча көп үзеери литература кычырат. Онын учун ол материалды угаачыларга жылбүлү эдип ле чокум жарт эдип жартайт. Онын угаачылары материалды жартаганын со-нуркап угуп, ончолоры жакшы үренеди-лер. Ле бастыра занятиелерди теоретический ле методический жанынан бийик кеминде өткүрерге пропагандист бойынын билгирин жаантайын бийиктедип турар учурлу. Быжыл нөкөр Бадыров партиянын обкомындагы марксизм-ленинизм-нин энирги университетине заочно үренерге кирген. Тургуза өйдө ол онын баштапкы сессиязын жегүлү божодып салган.

Былыргы үредүлү жылда пропагандист ижинде уур ченелтелер өдүп, көпти билип алган. Быжыл ол ижин там жарандыарга албаданып, көп жаңы эп-аргалар таап, занятиелерин оного артык жылбүлү эдерге кичееп туру. «Занятиелер жылбүлү өтсин деп, мен үренетен темалар аайынча жакылта-ларды кажы ла угаачыга алдынан башка ажындыра берип жадым — деп, жиит пропагандист куучындайт. — Онын учун о-лордын кажызы ла жакшы белетенип алып, прак-тический занятиелерде эрчимдү туружадылар». Кружокто анчадала жакшы үренип тургандардын тоозына жербойынын медишчизи Цильх Лида, клубтын заведующийи Чиндакаева Алек-сандра, бухгалтер Бадирова Ада ла оного до өскөлөри кирип жат. Экономический үредү колхозтогы комсомольский организациянын ижиле, жүрүмиле колбулу өдөт. Пропагандист үредүнин экономический сурактарын про-изводствонун жедимдери-ле колбоп, иште жаан жегүлерге жединип алгандар керегинде занятиелерде айдарын ун-

дыбай јат. Темдек эдип, бу јурттан мындый озочылдарды адаарга јараар: шоферлор болуп иштеп турган Ко-муянов Максим ле Альпимов Михаил, тракторист Чел-туев Михаил, колхозчы Таханова Валя ла онон до өс-көлөри.

Тургуза өйдө комсомол-пропагандист амыр-энчү сүү-ген ийде-күчтердин Бастырателекейлик конгрезинде КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызы нө-көр Л. И. Брежневтин куучыны аайынча база КПСС-тин Төс Комитединин бу јуукта өткөн Пленумынын итогторы ла СССР-дин сегизинчи катап тудулган Вер-ховный Совединин VII сессиязынын јөптөри аайынча анылу занятиелер өткүрерге белетенип јат. Бу занятие-лерде анайда ок тогузынчы бешјылдыктын үчинчи јы-лындагы үредүнин итогторы көрүлип, келер 1974 үредү-лү јылда бүдүретен эн каруулу задачалар шүүжилер.

Р. САЙМУНОВА.

АЗИЯДА БЕК АМЫР-ЭНЧҮ УЧУН

Эмдиги өйдө телекейлик айалгада јаан учурлу кубулталар болуп туру. Канча жылга улалган јеткерлү айалгадан ла «соок јуудан» айрылары ла башка-башка социальный стройлу ороондор ортодо кожо иштеери јанынан элбек колбулар тургузары башталып јат.

Албатылар ортодо айалганы јымжадары — бир ле өйдө, кандый да буудактар јокко, түс-чике јолло бүдүрип салатан иш эмес. Империализмнинг ийде-күчтери бу мындый јакшынак керектерге улам ла удурлажып тургулайт. «Соок јуунын» ийде-күчтери јоголбогонын калганчы өйдө Јуук Күнчыгышта болгон јеткерлү керектер көргүзет. Је андый да болзо, албатылар ортодо айалганын мынан ары ондолып кубулар аайына социализмнинг, демократиянын ийде-күчтери јаан камаанын јетирип јат.

Алма-Атада Қазахстанга «Албатылардын најылыгы» орден бергенине учурлаган торжественный јуунда нөк. Л. И. Брежнев мынайда айткан: «Бастыра телекейде айалганы јымжадар задача тургузып тура, бис бу јаан керекке Азия да элбеде киришсин деп күүнзеп турубыс». Амыр-энчү сүүчи ийде-күчтердин Бастырателекейлик конгрезинде айткан куучынында бу суракты база катап көдүрип, КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызы мынайда чокумдаган: «Советский Союз ла Азияда јеткер јок болорын өмө-јөмөлө јеткилдеер деген задачаны јөмөп турган өскө дө госуударстволор бу јаан учурлу керекте азиатский континентте јуртап јаткан ончо госуударстволор туружар учурлу деп көрүп турулар».

Азияда јеткер јок болорын јеткилдеер суракка мын-

дый јаан ајару эдилип турганы бу континенттин учуры-ла колбулу. Азияда 2 миллиардтан ажыра улус — јер-телекейдин албатызынын көп сабазы јуртап јат. Азия телекейлик көп талай јолдордын белтири болуп јат. Мында национально-јайымдалаачы тартыжу улам ла өдүп јат, бу јерлерди бийлеери учун мында США, КИтай, Япония тартыжып турулар, Англия ла Франция алдындагы аайынча мында салтарын јетирерге амадагылап јат. Империалисттер социализмнин ле демократиянын ийде-күчтерин көмө базарга амадап, Азияда улам ла јеткерлү јуулар баштагылайт. Индияга эткен табарулар, советско-китайский границада маоисттер јантайын јеткерлү кылыктар кылынып турганы китайский национализм Азияда империалисттерге кожулган агрессивный ийде-күч боло бергенин көргүзет.

Мындый айалгада Азияда керектерди ондолторына, мында јеткер башталгадый аргаларды јоголторына ууландырылган туура салбас иштер өткүрери керектү болуп јат. Шак онын учун Европада јеткер јок болорын өмө-јөмөлө јеткилдеериле коштой, бистин ороон Азияда јеткер јок болорын база өмө-јөмөлө јеткилдеери керегинде шүүлте эдип туру.

Европанын ченемели мындый ишти өткүрер арга барын көргүзет. Азияда калганчы өйлөрдө јаан кубулта-лар болгон. Вьетнамда узак улалган шыралу јуу вьетнам албатынын јенүзиле божоды. Лаосто амыр-энчү жүрүмди ле национальный јөптөжүни орныктырары өдүп јат. Индия, Пакистан ла Бангладеш ортодо колбулар ондолып јат.

Азиядагы айалгаларга амыр-энчү сүүген госу-дарстволордын, анчадала улу-јаан орооннын — Индиянын камаанын јетирери тыгып јат. СССР ле Индия ортодо колбулар там ла јаранып туру. Бу эки орооннын ортозында колбулар мынан ары там јаранарына нөк. Л. И. Брежнев Индияга официальный јорук эткени јаан јөмөлтө эдер. Кожо јарлаган советско-индийский декла-

рацияда мынайда айдылат: «Азия бек амыр-энчүнинг, бускалан болбозынын ла эптү-жөптү өмөлөжип иштеерининг континенти боло бергени, бистинг эки орооннын шүүлтезиле болзо, ороондор ортодо колбуларды мынан да ары жарандыраарына ла бастыра-текши амыр-энчүни тынгыдарына жазым жок болужар».

Азияда ла бастыра телекейде амыр-энчү жүрүмди жеткилдеер суракты бүдүрерге Индия кичеенип турганын Советский Союз сүрекей жарадып жат. СССР ле Индия бойлорынын колбуларын жарандыраары жанынан ла телекейде амыр-энчүни жеткилдеер иштер өткүрери жанынан улам ла жөптөжип турулар. Индия кемнен де камааны жок ороон болуп өзүп келген жылдар туркунына онын Советский Союзла саду жанынан ла экономический колбулары сүрекей элбеген. Калганчы жылдарда Индияда бистинг ишмекчилердин ле специалисттердин болужыла тудулып турган жетенге жуук фабрикалар, заводтор, электростанциялар, жаан журтхозяйственный предприятиелердин төртөн сегизи иштеп баштай берген. Олордын тоозында Бхилаидеги ле Бокародогы сүрекей жаан металлургический заводтор, Ранчиде ле Дургатурда жаан машиностроительный заводтор, Харвер городто электрооборудование эдер завод, Суражгархта журтхозяйственный ферма иштеп көндүгө бергендер.

Калганчы жирме жылдын туркунына советско-индийский садунунг кеми 1,5 миллион салковойдон 450 миллионго жеткен. Эки орооннын ортозында науканын, культуранын ишчилерининг колбулары элбеген. Бистинг өйдө Индия ла СССР ортодо улам ла көп тоолу делегациялар ары-бери жүрүжет. Индиядан келген мундар тоолу студенттер, аспиранттар, башка-башка специальностьту инженерлер ле техниктер Советский Союзтын бийик үредүлү заведениелеринде ле предприятиелеринде стажировка өткөн. Индиянын көп университеттеринде орус тилдин ле советский литературанын кафедралары иштеп жат.

Советский Союзтын кезик институттарында ла орто школдорында Индиянын албатыларынын тилдерин үренгилеп јат. Эки ороон бойы-бойларынын кинофильмдерин, литературный произведениелерин, газет-журналдарын алыжып јат, артисттерле солыжып јат.

Советский Союз ла Индиянын колбулары эки јанына тузалу, тен праволу өткүрилип туру.

Советский Союзтын ла Индиянын ортозында колбуларды тыгыдарына 1971 жылда Дели городто эки ороон ортодо амыр-энчү, најылык ла кожо иштеери керегинде Договорго кол салганы јаан учурлу болгон. Бу Договор эки ороон ортодо најылыкты ла ондошты, бой-бойына бүдүп, өмөлөжип кожо иштеерин тыгыдарына болужат.

Советский Социалистический Республикалардын Союзынын ла Индиянын мынан ары экономический ле саду јанынан колбуларды өскүрери керегинде јөптөжүде индийский экономиканын төс бөлүктерин — кара ла өндү металлургияны, нефть алар ла нефтьти кубулта иштеер промышленностьты элбедери темдектелген, эки ороон ортодо 1976—1980 жылдарда садуны чик јок элбедери, садыжып турган товарларды көптөдөри айдылган. Быјыл сентябрь айда Матхур деп городто нефть арчийтан сүрекей јаан заводты тудары башталган. Оны тударына СССР база болужар.

Эки ороон ортодо культурный колбулар тыгып јат. 1972 жылда культурный ла научный колбулар керегинде Делиде кол салган јөптөжү аайынча науканын, культуранын, үредүнинг бастыра бөлүктеринде колбулар элбеер ле тыгыыр.

Кожо јарлаган советско-индийский декларацияда мынайда айдылган: «КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызы ла Индиянын Премьер-Министри ортодо јөптөжү-куучындар өдөр тушта советско-индий-

ский колбулар амыр-энчү, најылык ла өмөлөжип кожо иштеер Договор аайынча бастыра јанынан улам ла элбеп ле тыгып турганын јараткандар. Олор СССР ле Индия эки ороон ортодо төзөлгөн најылыкты ла өмөлөжип кожо иштеерин мынан да ары элбедерине ле тыгыдарына ууландырган иштерди јана баспастан өткүрер деп база катап айдып турулар».

С. НИКОЛАЕВ.

БАЖАЛЫКТАР

Таскамалду иштин төс сурагы	1
Областьтын парторганизацияларында отчеттордын ла выборлордын итогторы керегинде	5
Шефство-наставничство — элбек жол	11
Областной партийный организациянын өзүмн	18
Сүт саарын жаантайын шинжүдө тудар	29
Культуранын учреждениелеринин кышкыдагы задачалары	32
Бастыратекши орто үредүгө көчүп тура	36
Садунун кадрларына аяруны тыгыдар	42
Комсомольский пропагандисттин ижинин ченемелинен	47
Азияда бек амыр-энчү учун	50

БЛОКНОТ АГИТАТОРА

Редакционная коллегия

Подписано к печати 17/I—1974 г. Формат $70 \times 108^{1/32}$.

Усл. печ. л. 2,45; Уч. изд. л. 2,1.

АН 14314. Заказ 3. Тираж 1046 экз. Цена 4 коп.

Горно-Алтайское отделение Алтайского книжного издательства,
г. Горно-Алтайск, пр. Коммунистический, 44.

Горно-Алтайская типография, пр. Коммунистический, 27.

4 акча